

LAUSUNTOPYYNTÖKYSELY HALLITUKSEN ESIITYSLUONNOKSESTA LAIKSI SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJEN TUOTTAMISESTA

1. Vastaajatahon virallinen nimi

Vastaajien määrä: 1

Nimi

- Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

2. Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Vastaajien määrä: 1

Nimi

- Tanja Salisma

3. Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti
Risto	Burman	risto.burman@kvtl.fi

4. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palvelun tuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (2 §, 3 § 1 kohta)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kaikilta osin

- 1. Katsomme, että lakiesitystä pitää korjata tuottajamääritelmän osalta. Nykyisessä laissa yksityisistä sosiaalipalveluista soveltamisalaan kuuluvat vain palvelut, joita tuotetaan korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla. Lakiehdotuksesta tämä muotoilu on poistettu, mikä tuo lain piiriin myös vapaaehtoisvoimin korvauksetta toimivat kolmannen sektorin toimijat silloin, kun toiminta ei ole satunnaista. Tämä käsittääksemme toisi lain piiriin sosiaalialan yhdistystoiminnan hyvinkin laajasti, kuten kaikki sosiaalista tukea tarjoavat toiminnot, joita erilaiset lukuisat yhdistykset (mukaan lukien omat paikallisyhdistyksemme) tarjoavat vapaaehtoisvoimin esimerkiksi vertaistuen tai vaikkapa erilaisten kehitysvammaisille ihmisille suunnattujen aktiviteettien muodossa. Sosiaalialan yhdistystoiminnan tuonti laajasti tämän lain piiriin ei joka tapauksessa mielestämme ole perusteltua etenäkään, kun samalla halutaan nimenomaisesti vähentää byrokratiaa ja tehostaa rajallisten valvontaresurssien käyttöä. Jos joissakin yksittäistapauksissa – kuten

lakiluonnoksen perusteluissa mainitun paperittomien klinikan osalta – se katsotaan tarpeelliseksi, tulee se tehdä poikkeussäännöksen kautta, eikä niin, että yhden tai muutaman yksittäistapauksen myötä tuodaan lain piiriin koko laaja vapaaehtoisuuteen ja korvauksettomuuteen perustuva kansalaisjärjestötoiminta. Katsomme siis, että vastikkeetta toimivien vapaaehtoista tukea tuottavien järjestöjen määrittelystä palvelujen tuottajaksi ja rekisteröitymisvelvoitteesta tulee luopua. Tällaista toimintaa ei voi rinnastaa myytäviin palveluihin. Näin ehkäistään määrittelyn tuottamat ongelmat vapaalle kansalaistoiminnalle ja pidetään kynnyksellä riittävän matalana sekä samalla myös edistetään rajallisten valvontaresurssien käyttöä kohteisiin, joissa valvonnan tarve ja sen vaikuttavuus ovat huomattavasti suurempia. Esitys sellaisenaan on ongelmallinen myös siksi, että Raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnassa on tehty selkeää rajausta palvelutoimintaan. Vapaaehtois- ja vertaistoimintaa tarjoavan yhdistyksen toiminnan määrittely sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseksi palveluntuottajana ei myöskään tästä lähtökohdasta ole perusteltua. 2. Julkisten ja yksityisten sote-palveluntuottajien kohtelu lähtökohtaisesti samalla tavoin on mielestämme perusteltua (pois lukien edellä mainitun vapaaehtoisen kansalaistoiminnan sisällyttäminen lain soveltamisalan piiriin). Erilaiset selvitykset ovat osoittaneet, että palveluiden laatuun liittyviä ongelmia – kuten liiallista ja perusteetonta rajoitustoimenpiteiden käyttöä kehitysvammahuollossa – on niin julkisten kuin yksityisten palveluntuottajien tuottamissa sote-palveluissa. Rajallisia valvontaresursseja on myös lähtökohtaisesti järkevää joltain osin kohdentaa riskiperusteisesti. Kun julkiset palveluntuottajat kuitenkin ovat käytännössä normaalisti tiiviimmin palvelun järjestäjän kontrollissa ja kontrolloitavissa, on nähdäksemme perusteltua kiinnittää tulevassa valtionhallinnon valvontatoiminnassa hieman vahvemmin huomiota niihin yksiköihin, jotka eivät toimi julkisen (jatkossa maakunnan) hallinnon alaisuudessa ja sen vastuulla, painottaen erityisesti tilanteita, jolloin kyseessä on aivan uusi yksikkö tai yksikkö, jonka toiminnassa on aiemmin havaittu puutteita.

5. Parantavatko palvelun tuottajalle asetetut ehdot asiakas- ja potilasturvallisuutta (5-9 §, 13 §)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kaikilta osin

- 1. Palveluntuottajille asetetut edellytykset ovat pääosin kannatettavia, mutta niissä korostuvat mielestämme liikaa perushoito ja -hoiva sekä asiakas- ja potilasturvallisuus, vaikka näiden lisäksi sote-palveluilta vaaditaan muutakin, jotta ne ovat laadultaan hyviä ja toteuttavat asiakkaan perus- ja ihmisoikeuksia. Nykyisessä laissa yksityisistä sosiaalipalveluista lain tarkoituksena todetaan olevan varmistaa, että asiakkaan oikeus laadultaan hyviin sosiaalipalveluihin toteutuu, ja tämä laadultaan hyvien sosiaali- ja terveyspalvelujen toteutuminen olisi mielestämme aiheellista nostaa myös tämän lain ensisijaiseksi tarkoitukseksi. Esimerkiksi sosiaalihuollon palveluiden kuten asumispalveluiden tulee ollakseen laadultaan hyviä edistää asiakkaiden osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta. Tätä laatua turvallisuutta laajemmassa mielessä olisi nähdäksemme tarpeen avata enemmän vähintään lain perusteluissa. Palveluita ei meillä lain tasoisina voimassa olevien ihmisoikeussopimusten kuten YK:n vammaisoikeussopimuksen ja lapsen oikeuksien sopimuksen sekä

myöskään eduskunnan perustuslakivaliokunnan perustuslain 19 §:ää koskevien tulkintojen mukaan tulee toteuttaa niin, että ne turvaavat vain ns. eksistenssiminimin eli hengissä säilymisen vaatimien tarpeiden tyydyttämisen, vaan niin palveluiden henkilöstöresursoinnin kuin esimerkiksi toimitilojen ja toimintakäytäntöjen tulee lähteä siitä, että palvelut mahdollistavat käyttäjilleen ihmisarvoisen elämän yhteiskunnan yhdenvertaisena jäsenenä. 2. Painopisteen siirtäminen hyvin vahvasti omavalvontaan on mielestämme ongelmallista etenkin erityisen haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden kuten vammaisten henkilöiden palveluiden osalta. Katsommekin, että vammaisten henkilöiden ympärivuorokautisten asumispalveluiden tarjoajien rekisteröintiä tulisi aina edeltää suunnitellun toiminnan sekä toimitilojen ennakkotarkastus tai aivan vähintään sääntelyssä tulee korostaa sitä, että tällaisten palveluiden osalta kynnysen ennakkotarkastuksen tekemiseen on oltava hyvin matala. Ja joka tapauksessa on erittäin tärkeää, että kaikenlaisiin signaaleihin ongelmista reagoidaan aina tehokkaasti jälkikäteisen valvonnan keinoin, mikä edellyttää myös jälkikäteisen valvonnan riittävää resursointia ja hyvää suunnittelua. Eri tyyppisten palveluntarjoajien omavalvontasuunnitelmien laatiminen tulee lisäksi ohjeistaa riittävän yksityiskohtaisesti, eli tällainen tarkempi ohjeistaminen ei esimerkiksi vammaisten henkilöiden palveluiden osalta voi olla vain optio. Omavalvontasuunnitelmat tulee määrätä pidettäväksi saatavilla palveluntuottajan ilmoitustaulun lisäksi palveluntuottajan internet-sivuilla, ja ne tulee määrätä toimitettavaksi myös valvontaviranomaiselle, sillä myös niiden perusteella voidaan ja on järkevää tehdä riskinarviointia. Lisäksi tulee mielestämme edellyttää, ettei toiminnasta vastuussa olevien henkilöiden taustalla ole sellaisia rikoksia, joiden voidaan katsoa estävän heidän toimintansa sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisesta vastaavana palveluntuottajana tai tuottajayhteisön johtotehtävissä.

6. Vähentääkö palvelun tuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palvelun tuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (13 §, 15 § ja 17 §)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kaikilta osin

- Koska laki koskee niin monenlaisia palveluntuottajia ja monenlaista sekä -kokoista toimintaa, niin vaikka monien tuottajien hallinnollinen työ vähenee uudistusten myötä, joillekin yksiköille ja toimijoille nämä velvoitteet merkitsevät lisätyötä. Viranomaisten osalta asia riippuu myös monesta avoimesta seikasta, kuten siitä, miten tietojärjestelmät ja prosessit saadaan toimimaan, ja osoittautuuko omavalvonta suunnitellusti valtaosan valvottavista osalta riittäväksi valvontatavaksi vai johtaako sen korostuminen siihen, että joudutaan yhä enemmän puuttumaan nopealla varoitussajalla ja vahvoilla toimilla palveluntuottajien asiakkaan asemaan vakavalla tavalla vaikuttaviin laiminlyönteihin, jotka olisi kenties huomattu paljon aikaisemmassa vaiheessa – helpottaen merkittävästi niihin puuttumista – jos tuottajien toimintaan olisi matalammalla kynnyksellä puututtu ja arvioitu sitä tarkemmin esimerkiksi lisäselvityspyyntöä tai ennakkotarkastusta käyttämällä jo toiminnan

aloittamisvaiheessa, tai viimeistään silloin, kun tulee tietoon joku heikkokin signaali mahdollisista ongelmista. Myös lain toimeenpanossa tulee korostaa 17 §:n perusteluiden mukaisesti joka tapauksessa niitä tilanteita, jolloin palveluntuottajan toiminnan tarkempi tarkastelu voi erityisen matalalla kynnyksellä olla paikallaan, mukaan lukien tilanteet, joissa palvelun kohderyhmänä olisi erityisen haavoittuvia asiakasryhmiä kuten vammaisia henkilöitä tai lapsia, jotka olisi nähdäksemme hyvä mainita perusteluissa esimerkkeinä tällaisista asiakasryhmistä.

7. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palvelun tuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (3 § 5 kohta, 18 §)?

Vastaajien määrä: 1

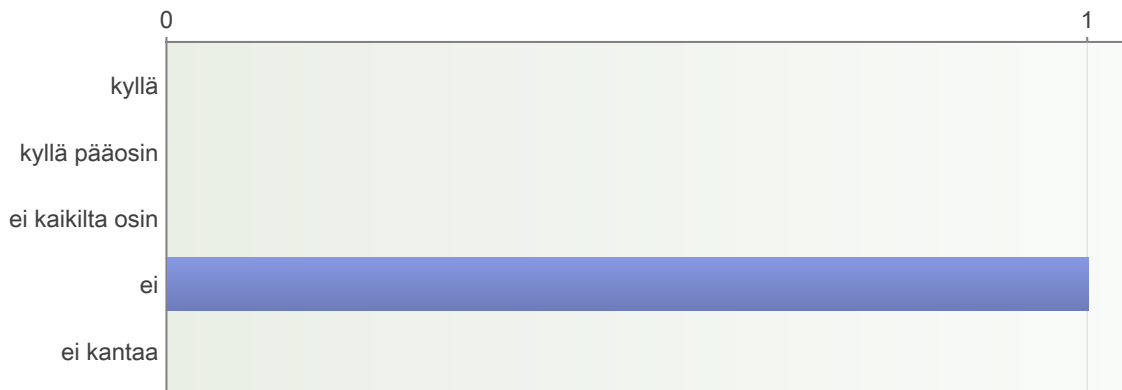

Avoimet vastaukset: ei kaikilta osin

- Vaikka palveluntuottajat saattavat tällaisessa järjestelyssä päästä pienemmällä työllä, siinä on mielestämme sellaisia riskejä, ettemme kannata järjestelyä, emmekä usko sen vähentävän olennaisesti valvontaviranomaisen työtä tai parantavan mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena. Muutos nähdäksemme selkeästi heikentää viranomaisen mahdollisuutta valvoa yksittäisiä palveluntuottajia, jos sillä ei ole näihin mitään suoraa kontaktia. Säännökset perusteluineen ovat mielestämme myös aika epäselviä ja osin keskeneräisiä, eikä niistä esimerkiksi ilmene, millaiset kokonaisuudet käytännössä voisivat tulla kyseeseen. Kaiken kaikkiaan katsomme, että näin merkittävä uudistus olisi tullut valmistella huolellisemmin ja esimerkiksi keskeisiä intressitahoja jo valmisteluvaiheessa kuullen. Sote-uudistuksessa keskiössä tulee olla hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen ja palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden parantaminen, mutta tässä ehdotuksessa asiakasnäkökulma jää valitettavan ohueksi. Muun muassa lain vaikutuksia erilaisiin asiakas- ja potilasryhmiin ei ole edes pyritty arvioimaan, vaan vaikutukset ihmisiin on typistetty kahteen lyhyeen yleistasoiseen kappaleeseen.

8. Onko vastuullisen palvelun tuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (3 § 5 kohta, 18 §)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei

- Asiakasnäkökulmasta emme kannata vastuullisesta palvelun tuottajasta säättämisestä laissa, vaan katsomme, että jokaisen palveluntuottajan tulee itse asioida suoraan valvontaviranomaisen kanssa, jolloin valvontaviranomaisella on paremmat mahdollisuudet havaita ongelmat tai niiden riskit sekä puuttua niihin ajoissa.

9. Onko vastuullisen palvelun tuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

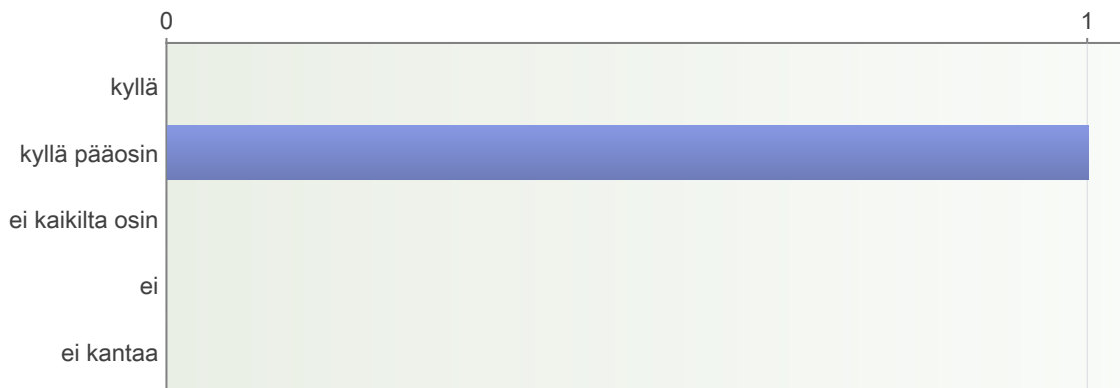
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kantaa

10. Ovatko valvovan viranomaisen keinot, mukaan lukien laiminlyöntimaksu ja rekisteristä poistaminen, riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (4 luku)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Myös näitä valvonnan keinoja tulee mielestämme arvioida laajemmin palvelun laadun näkökulmasta eikä vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta. Keinot ovat joka tapauksessa suhteellisen hyvät, kuten periaatteessa ovat olleet tähänkin asti, jolloin vain esimerkiksi kehitysvammahuollon ja muiden vammaispalveluiden ongelmien osalta haasteena on ollut se, että valvontaviranomaiset eivät vakavissakaan tilanteissa yleensä ole olleet halukkaita käyttämään järeimpiä käytössään olevia keinoja. Niiden velvollisuutta toimia näin ja käyttää myös esimerkiksi ehdotettua uutta laiminlyöntimaksua riittävän matalalla kynnyksellä tulee korostaa niin lain esitoissa kuin sitä toimeenpantaessa. Laiminlyöntimaksu olisi vaikuttavampi, jos se maksettaisiin laiminlyöntien kohteeksi joutuneelle asiakkaalle tai asiakkaille itselleen, mutta vähintään maksu tulee mielestämme ohjata kyseessä olevien palvelujen kehittämiseen, sillä muuten sillä voi olla palveluntuottajan budjettia rokottaessaan pikemminkin negatiivisia kuin positiivisia vaikutuksia asiakkaiden saaman palvelun laatuun.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot laista sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta.

Vastaajien määrä: 1

- Vaikka asiasta ei ehdoteta säädettäväksi tässä laissa, haluamme tuoda esiin yleisemmän huolestamme sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan tulevaisuudesta. Osana alueuudistusta hallitus on suunnitellut valtioneuvoston yhteistä valtakunnallista lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoa, mistä ministerit Juha Rehula ja Anu Vehviläinen julkaisivat 25.8.2016 yhteisen kannanoton. Vaikka kannatamme resurssien tehokkaampaa käyttöä ja osaamisen kehittymistä nähdäksemme edistävän yhden valtakunnallisen STM:n alaisen sote-viraston - jolla olisi suurin piirtein nykyisten avien toimipaikkojen sijaintien mukaisesti toimipisteitä kautta maan - perustamista, näiden sote-tehtävien vieminen monia muitakin hallinnonaloja ja tehtäviä kattavaan valtioneuvoston alaiseen virastoon olisi mielestämme suuri riski tulevaisuuden sote-valvonnan laadulle ja määrälle ja heikentäisi siten todennäköisesti merkittävästi sote-palveluiden asiakkaiden asemaa. Yhteisen viraston perustamis- ja käynnistämismenettely jo sinänsä kuluttaisi runsaasti valmiiksi niukkoja valvontaresursseja ja vielä erityisen kriittisenä aikana, jolloin meillä tehdään valtavaa muutosta sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa ja järjestämistavoissa. Lisäksi jatkossakin selkeänä uhkana olisi se, että isossa ”yleisvirastossa” sote-substanssiosaaminen jäisi taka-alalle ja vaarantuisi eri suuntaisten intressien ja mm. valtiovarainministeriön roolista asiassa todennäköisesti seuraavien tiukkojen kustannusraamien ristipaineessa. Riittävät synergia- ym. tavoitellut hyödyt valvonnan laadun ja määrän vaarantumatta ovat mielestämme saavutettavissa jo sillä, että nykyisten avien sote-toimintojen ja Valviran tehtävien pohjalta luodaan STM:n hallinnonalalle ja ohjaukseen uusi valtakunnallinen sote-virasto alueellisine toimipisteineen.